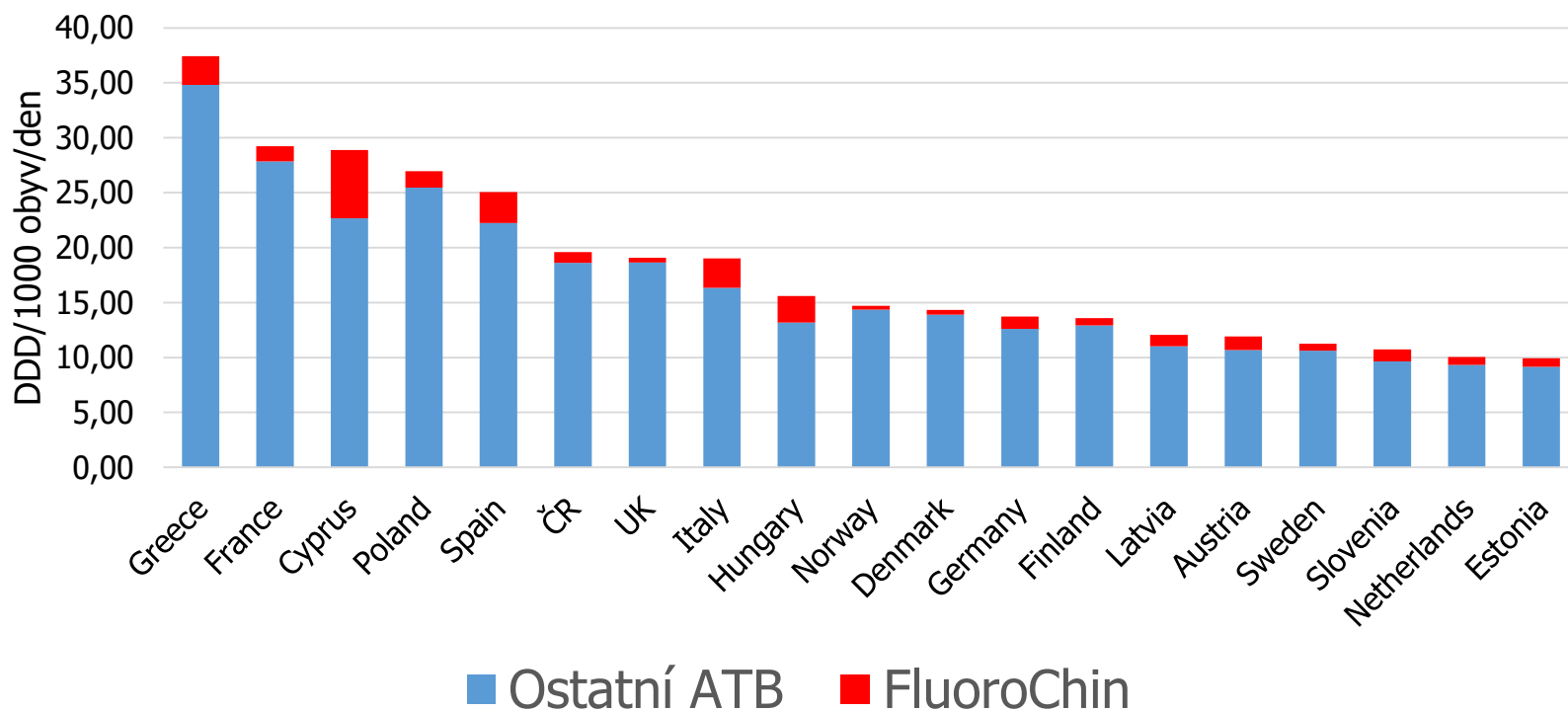

Spotřeba, nežádoucí účinky fluorochinolonů a jejich lékové interakce

**MUDr. Michal Prokeš
PharmDr. Josef Suchopár**

Spotřeba ATB fluochinolonů a ostatních ATB ve vybraných státech EU

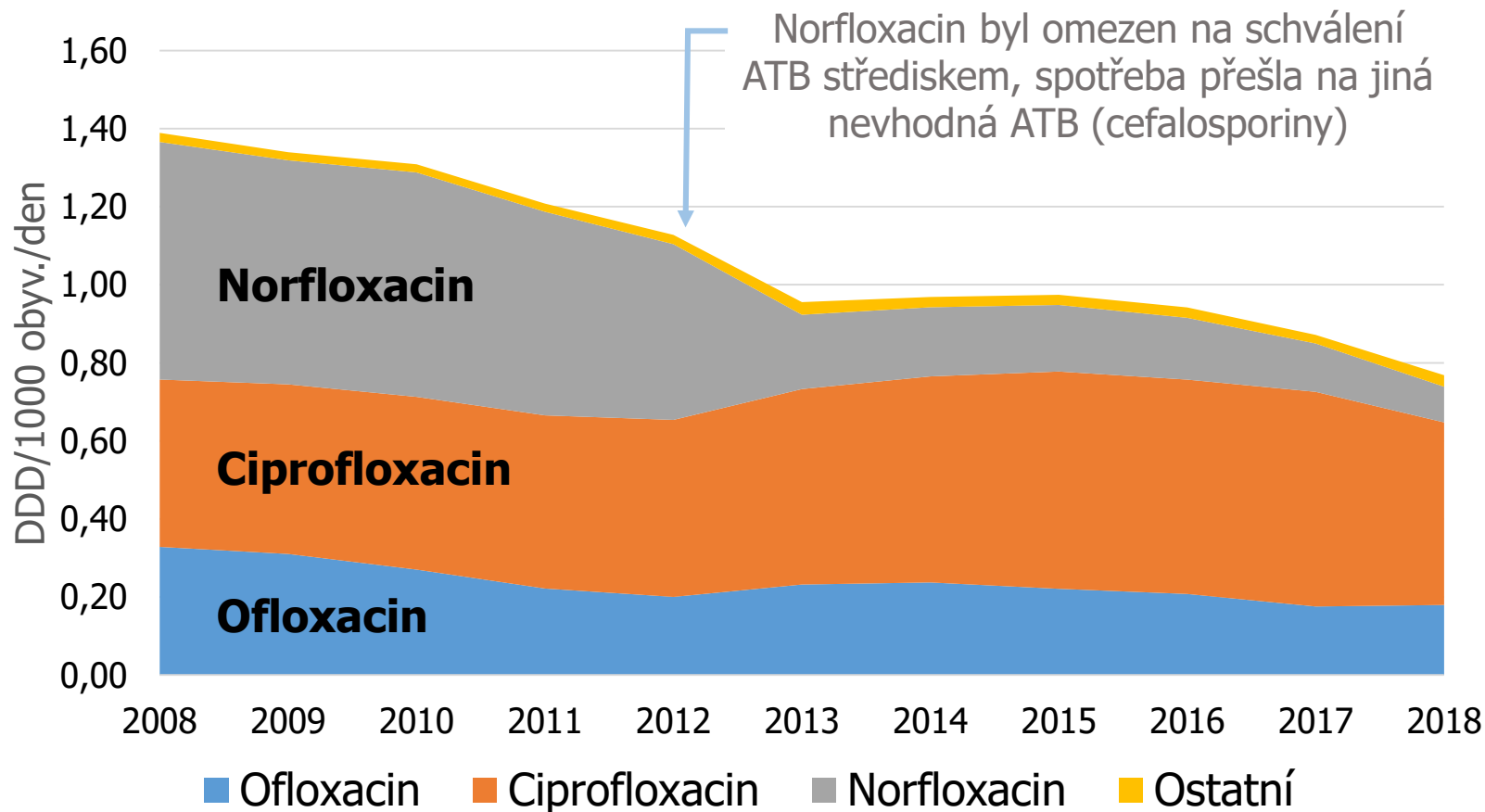

Spotřeba fluorochinolonů v **ČR** v roce 2017 činila **0,96** DDD/TID, je na 19. místě ze 30 států EU, které dodaly údaje.

Na prvním místě je Kypr: 6,21 DDD/TID

Na posledním místě je Norsko 0,35 DDD/TID

Vývoj spotřeb fluorochinolonů v ČR v perorálních lékových formách

Spotřeby injekčních lékových forem fluorochinolonů jsou zanedbatelné (v roce 2018: necelých 0,06 DDD/1000 obyv./den)

Případ aktivního seniora

podle Gottschalk a Bachman, 2009

- **Muž ve věku 91 let, aktivní život na farmě** bez problémů, zvládal běžné zemědělské činnosti vč. řízení traktoru

Užíval běžné léky na hypertenzi, nikdy neutrpěl poškození šlach

- Pro **zánět průdušek** užíval **levofloxacin** 500 mg/den 7 dní
- Sedmý den **náhlá bolest v levé i pravé patě**, nemohl chodit, zjištěna oboustranná **ruptura Achillovy šlachy**.
- **Znehybnění** obou DK sádrovým obvazem na 5 týdnů, po dalších 4 týdnech zhojeno
- Během znehybnění začal být pacient **apatický**, ztratil zájem o okolí i chuť k jídlu, 10 týdnů po ruptuře byla zjištěna **ztráta hmotnosti** o 11 kg a postupující letargie
- Z těchto důvodů byl **hospitalizován**, v nemocnici onemocněl **zápalem plic**, následně došlo k selhání ledvin a pacient

zemřel 11 týdnů po ruptuře Achillovy šlachy

Poškození šlach fluorochinolonovými antibiotiky není vzácnou příhodou

Persson R, Jick S, 2019 ve Velké Británii provedli šetření nad databází UK Clinical Practice Research Datalink Gold

740 926 pacientů léčených fluorochinolony

3 957 případů ruptury šlachy

= 1 případ na 187 léčených pacientů

Fluorochinolony způsobily rupturu šlachy:

u 3,73 pacientů na 10 000 paciento-roků

Vyšší četnost při současném užívání **kortikoidů**:

u **21** pacientů na 10 000 paciento-roků

Vyšší riziko u pacientů **ve věku 60 a více let a u žen**

Bylo zjištěno i vyšší riziko u ostatních šlach, nejen Achillovy

K příhodě může dojít již během prvních 48 hodin od nasazení fluorochinolonů, ale i několik měsíců po ukončení jejich podávání

Fluorochinolony mohou způsobit trvalé postižení

Muž ve věku 46 let, odpovědné zaměstnání náročné na fyzickou zdatnost

- Levofloxacin 750 mg denně po dobu 21 dní pro epididymitis
- Již během užívání bolesti svalů

Po léčbě chronická **únava, svalová atrofie, částečná demence, deprese**

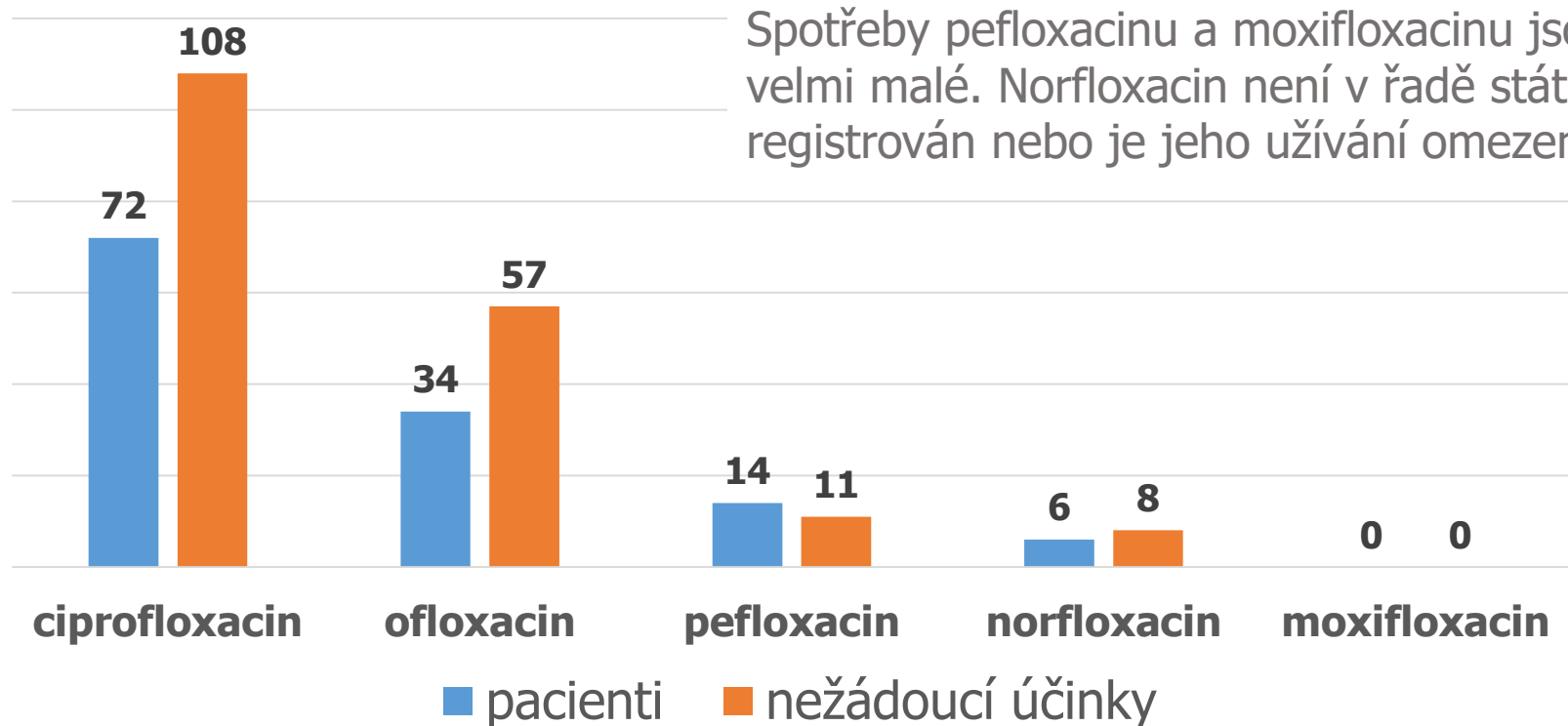
- Dříve denně ujel 10 mil na kole, vzdálenost musel postupně zkracovat, místo toho chodil, poté maximální délka chůze 33 metrů

Postižení periferních nervů, chronické bolesti, analgetika bez účinku

Po 5 letech: **Předčasný důchod**

Golomb et al, 2015 kromě této podrobně popisuje i tři další kasuistiky pacientů, u kterých podání fluorochinolonů vedlo k částečné nebo trvalé invaliditě

Popsané případy nervových nebo duševních nežádoucích účinků fluorochinolonů

Nejčastěji byly popsány závratě, bolesti hlavy, noční nespavost a ospalost během dne

Méně často byla popsána deliria, agitace, zmatenost, projevy psychózy a záchvaty epileptického charakteru

SPC Vybrané nežádoucí účinky - ciprofloxacin

Častěji hlášené než 1/1000

- Nausea, průjem, zvracení, bolesti břicha
- Psychomotorická hyperaktivita, neklid
- Bolesti hlavy, závratě, poruchy spánku a chuti
- Zvýšení transaminináz a bilirubinu
- Bolesti kostí, svalů a kloubů
- Zhoršení funkce ledvin

Vzácněji hlášené než 1/1000

- Útlum kostní dřeně
- **Zmatenost, dezorientace, úzkost, deprese, halucinace**
- **Epileptoidní záchvaty, závratě, migréna a další nervové poruchy**
- **Arytmie, včetně velmi vzácných TdP**
- Hypotenze, symkopa
- Poškození jater
- **Poškození šlach, „natržení šlachy“, poškození kloubů (častěji u dětí)**
- Selhání ledvin, zánět ledvin

POZOR: Skutečná frekvence nežádoucích účinků není známa a MŮŽE BÝT VYŠŠÍ

Lékové interakce fluorochinolonů

- Glukokortikoidy – výrazné zvýšení rizika tentidinid a zejména **ruptur šlach**
- Mohou zvýšit účinek **warfarinu**

Ciprofloxacin – nejčastěji předepisovaný fluorochinolon:

- **Antidiabetika** – možnost vzniku **hypoglykémie**
- **NSA** – podezření, že může dojít ke zvýšení stimulace CNS až i k epileptickým paroxysmům
- **Tizanidin** (SIRDALUD, myorelaxans): **5-22 KRÁT zvýšení** plazmatických koncentrací tizanidinu, Ki ! (CYP1A2)
- **Zolpidem** (hypnotikum): významné prodloužení poločasu zolpidemu, nedoporučeno (CYP1A2), **varovat řidiče**
- **Aminofylin, teofylin**: zvýšení plazmatických koncentrací

S jinými léky prodlužujícími QT zachovávat opatrnost

- například při podání s amiodaronem:

Šestkrát častěji komorová arytmie nebo smrt

Léky s prokazatelným rizikem TdP dostupné v ČR: Třída 1

Domperidon

Ondansetron

Cilostazol

Amiodaron

Dronedaron

Sotalol

Roxithromycin

Clarithromycin

Azithromycin

Ciprofloxacin

Levofloxacin

Moxifloxacin

Flukonazol

Vandetanib

Arsenic trioxid

Anagrelid

Sevofluran

Propofol

Chlorpromazin

Levomepromazin

Haloperidol

Droperidol

Sulpirid

Citalopram

Escitalopram

Donepezil

Methadon

Pentamidin

(chinidin)

CredibleMeds®: Woosley,
RL and Romero, KA,

www.Crediblemeds.org,
QTdrugs List, AZCERT, Inc.

Ofloxacin má podobné účinky, ale méně intenzivní

Rozbor série kasuistik arytmii vyvolaných ATB

	Fluoro- chinolony	Makrolidy
Medián věku (roky)	68	63
Procento žen	65%	64%
Onemocnění srdce	71%	69%
Porucha mineralogramu	21%	19%
Léková interakce	50%	48%
QTc před léčbou (medián)	444 ms	440 ms
maximální QTc (medián)	590 ms	603 ms
Torsade de pointes	79%	71%
Smrt	9%	3%

Abo-Salem E: Antibiotic-induced cardiac arrhythmias. Cardiovasc Ther 2014; 32(1): 19-25

Fluorochinolony:

ciprofloxacin	12
levofloxacin	9
gatifloxacin	6
moxifloxacin	5
sparfloxacin	2

Makrolidová ATB:

erythromycin	21
klaritromycin	9
azithromycin	9
roxithromycin	3

Čas do stanovení diagnózy: 2 až 3 dny

Kasuistika arytmie TdP

Keivanidou A, 2009

Žena ve věku 70 let bez anamnézy kardiologického onemocnění
Hospitalizována pro nově zjištěnou **fibrilaci síní s rychlou odpovědí komor**

Amiodaron 450 mg i.v. při přijetí a poté 650 mg během 24 hodin trvající infúzi a digoxin 0,25 mg denně

Došlo k úpravě na sinusový rytmus do 48 hodin od přijetí, podávání amiodaronu a digoxinu bylo ukončeno

Udržovací léčba: sotalol 40 mg 2krát denně

Den poté zánět **žlučníku** – nasazen **ciprofloxacin** 400 mg i.v. á 12 hodin, kalium v plazmě snižené (3,0 mmol/l), QTc 380 ms (v normě)

Již za 12 hodin synkopa, na EKG arytmie torsade de pointes

Úspěšná resuscitace, QTc 620 ms, podáno Mg i.v., sotalol a ciprofloxacin vysazeny, QTc normalizováno během 3 dnů na 420 ms.

U jiné ženy ve věku 77 let **ciprofloxacin způsobil arytmii TdP bez jakýchkoli jiných rizikových faktorů** (Salinas Arce, 2010)

Shrnutí a závěr

Fluorochinolony jsou účinná ATB

ale rezistence mikrobů na ně narůstá,

ale jejich **bezpečnost je nižší**, než jsme očekávali:

- poškození šlach, hlavně Achillovy šlachy, a svalů
  - poruchy nervové soustavy
  - arytmie zejména při současném podání dalších rizikových léků, možnost úmrtí
- možnost trvalých následků

Rezistence mikrobů na fluorochinolony narůstá

Ve většině případů máme možnost podat jiná, bezpečnější ATB

U určitých závažných infekcí tuto možnost nemáme a musíme fluorochinolony podat (pokud ještě budou účinné)